

מכותל הישיבה

עלון תורני חודשי מבית מדרשם של תלמידי ישיבת הכותל

עריכה: זיו ששון ארזי
להערות, הארות וקבלת העלון
rziv111@gmail.com

התשפ"ב
תמוז

גיליון
56

צאת השבת
20:30

כניסת שבת
19:13

פרשת
חוקת

מזל טוב לאלעד
מגזימוף (שיעור ז')
לרגל אירוסיו עם
אמונה

מזל טוב לר' ברוך
לרנר ורעייתו לרגל
הולדת בנם

מנהיגות במבחן

אלעזר כהן | שיעור ה' • מאמר פתיחה

ומדיניות מול הכנענים ואדום, ניצחונות סוחפים במלחמות מול מעצמות האזור ומלכיהם האימתנים - סיחון מלך חשבון ועוג מלך הבשן. כל זאת, למרות שהוא יודע שהוא לא ייכנס, משה ממשיך להנהיג לבדו, במרץ ובעוצמה.

בעיניי אפשר ללמוד מכאן הרבה על תכונות המנהיג, וממילא גם על הכוחות הטמונים בנו - בכל אחד ואחד מישראל. במסכת אבות (ב,ה) כתוב: "הלל הזקן אומר: במקום שאין אנשים השתדל להיות איש", מה הכוונה במשנה זו?

חשבתי לפרש שכאשר אין אנשים, כלומר שהרכיבים לא מצליחים להוביל את עצמם למקום טוב, אתה בעצמך תשתדל להיות ה'איש', המנהיג, החוד של החנית שמוביל את כולם קדימה. בכל מקום שאתה נמצא, עליך להשתדל להיות הטוב ביותר, הערכי ביותר וזה שמהווה דוגמה אישית לזולת. מנהיג אמיתי לא מתעסק בקשיים הפרטיים שלו אלא שם אותם בצד ורואה רק את טובת הכלל לנגד עיניו.

וזה בעיניי מתבטא בפרשה באופן מובהק אצל משה, שלמרות האובדן והקושי - הוא ממשיך, מנסה ומשתדל בכל כוחו להנהיג את עם ישראל ולעשות את רצון ה' בצורה הטובה ביותר.

השבוע (ג' תמוז) היה יום פטירתו של הרבי מליובאוויטש זצ"ל שהיה ידוע באהבת ישראל הגדולה שהייתה לו, וברצון העז שהיה לו להנהיג, לעזור ולייעץ לכל יהודי בעולם, ולכל עם ישראל על כל גווניו, וגם לאחר שחטף שלושה התקפי לב - הוא המשיך בכל כוחו - ופעלו המיוחד של הרבי היה בדור לאחר השואה שבו עם ישראל איבד הרבה מזהותו, הרבי פעל בעוצמה כדי להחזיר את התודעה ולהביא את הגאולה - כי "במקום שאין אנשים - השתדל להיות איש"!

בעזרת ה' שנזכה גם אנחנו, להידבק במנהיגים גדולים כאלה וללכת בדרכם, להיות בעצמנו אנשים גדולים - שמשתדלים תמיד, לגדול, להוות דוגמה אישית ולעזור לכולם!

בפרשתנו, פרשת חוקת, ישנו דבר ייחודי, שלב קריטי בהתפתחות של ישראל במסעותיו במדבר כהכנה לכניסה לארץ. בניגוד לפרשיות הקודמות - המתאוננים, מרגלים, קרח ועדתו וכו' שהתרחשו בשנים הראשונות של ישראל במדבר, הפרשה שלנו קופצת קדימה לשנת הארבעים, ומביאה בכנפיה שינוי מהותי בהרכב של העם ובתודעתו. וכך מחדד לנו רש"י (כ,א. כ,ב) שהדור שעליו מסופר בפרשה הוא 'דור חדש' - "כבר כלו מתי מדבר", כי כל אותם אנשים שחטאו בחטא העגל ובחטא המרגלים כבר מתו, והמפרשים (עיין בהקדמת הנצי"ב לחומש במדבר, ובפרשתנו (כ,ה)) מסבירים שהדור הנוכחי הוא דור שונה, דור שמרגיש את הגאולה ורוצה את הכניסה לארץ!

למרות כל שמחת ההתחדשות וההיטהרות, ומתוכה, הפרשה מכילה גם קטעים קשים, מרם - חטא משה ואהרן והבשורה שלא ייכנסו לארץ, ומות אחותו ואחיו של משה - מרם ואהרן.

דומה, שהדמות הכי טראגית לכאורה בכל הסיפור הזה היא משה. קשה עד בלתי אפשרי לנסות לתאר את מעלותיו וגדולתו - במשך ארבעים שנה נלחם מלחמות, הנהיג את העם במדבר, עמד בפרץ, וגם כשכל העם האשים אותו, הוא עדיין לימד עליהם זכות והגן עליהם. והנה, לאחר ארבעים שנות ציפייה ועבודה יומיומית קשה וסיזיפית, על סף הכניסה לארץ שריחה כבר עולה באפו, מתבשר משה שהוא לא יזכה להגיע אליה.

קשה לתאר את גודל האכזבה, התסכול והמרירות של משה באותם רגעים. ואם זה לא מספיק אז מתווסף לזה מות אחותו הגדולה מרים ששמרה עליו מאז היותו תינוק, ופטירת אחיו הגדול אהרן שליווה אותו באופן צמוד במהלך כל השנים. משה נאלץ לבשר לאהרן את הבשורה, וכך עולים להר ההר שלושה - משה, אהרן ואלעזר ויורדים חזרה רק שניים - משה ואלעזר.

כיצד משה הגיב? האם הוא התייאש? נחלש במנהיגותו? עסוק בלהכיין את נאום ההתפטרות? לא ולא, התורה באורח פלא מתארת בהמשך הפרשה את המנהיגות של משה בשיא כוחה ובשיא עוצמתה! וזה נכון שמשם חטא בפרשה, אך אדם גדול, וכ"ש מנהיג דגול, לא נמדד בנפילות שלו - אלא באיך הוא קם מהם! והנה משה בהמשך הפרשה מנהל מערכות מלחמתיות

1אולי זו הסיבה שתחילת הפרשה מדברת על פרה אדומה - כי כמו שהדור הקודם חטא בחטא העגל (פרה) כעת הגיע הזמן לתקן את החטאים ולהיטהר באותו אופן, בפרה - ולהתחיל חיים חדשים.

בניין בית המקדש השלישי – משמיים או בידינו?

ר' עמדיאל יפרח | כולל • ענייני דיומא

שבו בגלל הרצון הגדול לבנות את בית המקדש, בית דין יטעו ויורו לבנות אותו בלילה, אך לא משום שכך צריך להיות מעיקר הדין. תירוץ נוסף – אכן יש דעה הסוברת שאפשר לבנות את בית המקדש בלילה, אלא שמדובר בדעת יחיד שלא נפסקה להלכה.

יישוב בין המקורות

אם כן כפי שראינו, יש מחלוקת בין רש"י לרמב"ם האם בית המקדש ייבנה בידי אדם או בידי שמים.⁴ אמנם, יש מספר אחרונים שניסו ליישב בין המקור בירושלמי ממנו עולה שצריך לבנות את בית המקדש השלישי, לבין התנחומא ממנו עולה שבית המקדש ירד מהשמיים, והם שילבו בין השיטות:

א. **הערוך לנר** כתב [סוכה מא ד"ה ברש"י] ליישב, שיש שני מהלכים בבניין בית המקדש. יש בית מקדש 'גשמי' שייבנה בידי אדם ועליו דיבר הירושלמי, ויש בית מקדש 'רוחני' (כמו נשמה בתוך הגוף) שירד מהשמיים לתוך בית המקדש הגשמי ועליו דיבר התנחומא, כך שאין סתירה בין המקורות.

דוגמא למקרה דומה, הביא הערוך לנר מהצתת האש על גבי המערכה בבית המקדש. גם שם, מצד אחד יש חובה על הכהנים לעשות את המוטל עליהם ולהצית אש במערכה וכפי שפסק הרמב"ם [מצווה כט'], ומצד שני כפי שהעיר הרמב"ם, ישנה אש שיוורת מהשמיים ומסייעת (בעיקר מבחינה רוחנית) לאש הקיימת ומלבה אותה.

ב. **המהר"ם שיק** [יו"ד סי' ריג'] תירץ, שאין סתירה בין הירושלמי לתנחומא, וכל מקור מדבר על אפשרות שונה לגאולה, כאשר למעשה קיימות שתי אפשרויות: א. אפשרות של "בעתה", ב. אפשרות של "אחישנה".

כפי שכותבת הגמרא בסנהדרין [צח ע"א] גאולה של "בעתה" היא שהקב"ה קבע זמן, שגם אם מצבו של עם ישראל מבחינה רוחנית יהיה ירוד, בכל זאת ייגאל. באופן זה, שהגאולה פחות טובה (שהרי עם ישראל לא חזר בתשובה) בית המקדש ייבנה בידי אדם. לעומת זאת, אם עם ישראל יעשה תשובה ויהיה ברמה רוחנית גבוהה, הקב"ה יזרוז את הגאולה ובית המקדש ירד מהשמיים. מעין גישה זו סובר מו"ר הגר"א נבנצל שליט"א אך להפך – רבינו סובר שאם נזכה נבנה אנחנו את ביהמ"ק, ואם לא נזכה יירד בנוי מהשמיים.

ג. בהערות לערוך לנר הביא תירוץ נוסף בשם **המהרי"ל דיסקין** – לשיטתו, רוב בית המקדש אכן יירד מהשמיים ועל כך דיבר המדרש תנחומא, אך הדלתות של בית המקדש ייבנו בידי אדם, ועל כך דיבר הירושלמי, וכן כתב ליישב גם **הרבי מלובאוויטש** [אור לחושך עמ' 82].

ונסיים בדברי הכוזרי (מאמר ה, פסקה כז'):

"ירושלים לא תיבנה עד שיכספו אליה בני ישראל תכלית הכוסף, עד שיחוננו אבניה ועפרה". שנזכה לבניין השלם בב"א!

המשנה במסכת סוכה בדף מא. כותבת שאחת מתקנות רבי יוחנן בין זכאי אחרי חורבן ביהמ"ק היא שיום הנפ² כולו אסור באכילה. הסיבה שגזרו גזירה זו היא, שאם ייבנה בית המקדש בליל ט"ז בניסן³, בבוקר ט"ז בניסן מסתמא לא כולם יידעו שבית המקדש נבנה, והם יחשבו, שכמו שבשנה שעברה היה מותר לאכול את התבואה החדשה כבר בבוקר ט"ז בניסן – כך השנה מותר לאכול את התבואה החדשה כבר בבוקר, והם לא ידעו שנבנה בית המקדש ושצריך לחכות עד שיוקרב קרבן העומר.

מקשים רש"י [סוכה מא.] ותוספות [שבועות טו:], מדוע הגמרא אומרת שיש חשש שבית המקדש ייבנה בלילה, ומשום כך יש לגזור? והרי הגמרא במסכת שבועות [טו:] פוסקת שכלל לא בונים את בית המקדש בלילה! ולכן רש"י ותוספות סברו שבית המקדש השלישי ירד מהשמיים [שנא' מקדש ה' כוננו ידך], וכן מופיע במדרש תנחומא [כי תשא, יג.]. גם **הזוהר** [למשל בראשית כח'] צעד בדרך זו, וכך הסביר את ההבדל בין המקדש הראשון והשני שנחרבו, לבית המקדש השלישי שלא ייחרב. בניגוד אליהם הוא ייבנה בידי הקב"ה – ומה שנבנה בידו קיים לנצח, ובלשונו:

"ובגין דא בטורא דא אתבני בי מקדשא על ידא דקודשא בריך הוא יהא קיימא לדרי דרין (על כן בהר הזה שייבנה בית המקדש על ידי הקב"ה הוא יתקיים לדורי דורות). ועליו איתמו (חגי ב, ט) גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון, דקדמא אתבני על ידא דבר נש והאי על ידא דקודשא בריך הוא (בתי המקדש הראשונים נבנו בידי אדם, והשלישי ייבנה בידי הקב"ה).

כך גם מדויק לכאור' **בתפילת המוסף לרגלים**:

יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו מלך רחמן שתשוב ותרחה עלינו ועל מקדשך ברחמיך הרבים ותבנהו מהרה ותגדל כבודו... בנה ביתך כבתחילה וכוונן מקדשך על מכונו, הראנו בבנינון לא כתוב זכנו בבנינו, אלא הראנו].

אמנם **הרמב"ם** [הלכות מלכים, יא, א'] סובר אחרת, הוא סובר שבית המקדש השלישי כמו השניים הקודמים ייבנה בידי אדם, וכן סברו גם **המאירי** [סוכה מא ע"א] ו**הסמ"ג** [עשה קסג']. הראיות שלהם עולות מהירושלמי במסכת מגילה [א, יא'], ששם מבואר, שכאשר יתעורר עם ישראל מהגלות, יבואו וייבנו את בית המקדש, וכן עולה מהירושלמי פסחים [ט' א'] ומעוד מספר מדרשים. בלשון הרמב"ם:

"המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה, ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל, וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם, מקריבין קרבנות, ועושין שמטין ויובלות ככל מצותה האמורה בתורה, וכל מי שאינו מאמין בו, או מי שאינו מחכה לביאתו, לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר, אלא בתורה ובמשה רבינו."

כיצד הרמב"ם יישב את הוכחתם של רש"י ותוספות? **המאירי** [סוכה מא., ר"ה ל.] תירץ, שהגמרא דנה במצב

² התורה כותבת בספר ויקרא פרק כג' פסוק טו': "...ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה".

מנחת העמר או עמר התנופה היא קורבן מנחת ציבור שמביאים מראשית הקציר. למחרת יום מנחת ראשון של חג הפסח. הקרבת המנחה היא מצוות עשה מתוך תרי"ג מצוות. המנחה הייתה מובאת מסולת שעורים בנפח של "עומר".

ישנו איסור לאכול מאכל מתחמשת מיני דגן מהתבואה של השנה החדשה לפני הקרבת העומר. בזמן שבית המקדש היה קיים מעת שקרב העומר, מותר היה לאכול מהחדש מיד. הרחוקים מבית המקדש שלא יכלו לדעת בדיוק מתי קרב העומר, אכלו ממצות היום ולהלן.

משחרב בית המקדש, מעיקר הדיון היה מותר לאכול מהתבואה החדשה כבר בבוקר ט"ז בניסן, אבל מכמה סיבות התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהיה יום הנפ (הנפת העומר), כלומר יום ט"ז בניסן, כולו אסור באכילת חדש.

³ בביאור: בזמן שביהמ"ק היה קיים היום יוצאים לקצור את העומר מיד בתחילת ליל ששה עשר בניסן ומתוך כך היו מספיקים לעשות את כל המעשים שבסדר הכנתו ולהקריבו לפני חצות היום של ששה עשר בניסן. לאפשרות הראשונה בגמ' תקנת רבי יוחנן לאסור תבואה חדשה עד סוף

ששה עשר בניסן משום שביהמ"ק יכול להבנות בליל ששה עשר, באפשרות השניה הגמ' מציעה שיבנה סמוך לשקיעה של חמשה עשר בניסן לרש"י ושתי הדוג' של הגמ' מתכוונות לכך שלא יהיה פנאי לפני תחילת ליל ששה עשר בניסן ולא יוכלו לתעסק בקצירת העומר מיד בתחילת הלילה. התוס' מסבירים שהפירוש השני בגמ' מתכוון לסוף יום ארבעה עשר, והכוונה של הגמ' באותו פירוש היא שבאופן שלא יהיה פנאי לפני יום הראשון של פסח להכין את השעורים לקצירה ואת הכלים הנדרשים לעשיית העומר לא יספיקו לקצור ולהעניו בליל ששה עשר בניסן [וכ"ש אם ייבנה המקדש ביום חמשה עשר עצמו לא יספיקו להביא את העומר לידי הקרבה לפני חצות היום בששה עשר].

⁴ הרב מרדכי אליהו זצ"ל סובר שאנו פוסקים כרש"י וביהמ"ק ירד בנוי ומשולל מהשמיים. יש לציין שגם לדעת הרמב"ם שסובר שגם מקדש העתיד יבנה בידי אדם, הרי הוא הדגיש בדבריו שהוא ייבנה רק על ידי מלך המשיח כפי שהבאנו לעיל. וכן יש לציין שלדעת ספר החינוך [במצוה צ"ה] מצות בנין ביהמ"ק נוהגת רק בזמן שרוב ישראל על אדמתן.

ייחוד עדים לעניין דין נמצא אחד מהם קרוב או פסול

שלומי עסיס | כולל דיינות • סוגיות בחושן משפט

נאמר במשנה במכות:

"על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת - אם מתקיימת העדות בשנים, למה פרט הכתוב בשלשה? אלא להקיש שנים לשלשה ומה שנים, נמצא אחד מהן קרוב או פסול - עדותן בטלה, אף שלשה, נמצא אחד מהן קרוב או פסול - עדותן בטלה; מנין אפי' מאה? ת"ל: עדים. אמר רבי יוסי: במה דברים אמורים - בדיני נפשות, אבל בדיני ממונות - בתקיים העדות בשאר; רבי אומר: אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות. ואימתי? בזמן שהתרו בהן, אבל בזמן שלא התרו בהן, מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש?" (ה' ע"ב - ו' ע"א)

רבי יהונתן אייבשיץ בספרו 'אורים ותומים' (סי' לר', סק"ז) נדרש לשאלה זו, וכתב שתועלת הזימון היא לבטל את צירוף העדים שיוחדו עם אלה שלא. מבאר התומים שההזמנה שלו מראה שאינו חפץ בעדות שאר העדים, ובוזה הם נעשים כבאו "למחזי" ולכן אינם מצטרפים לאלה שבאו "לאסהודי". והנה, מלבד זאת שעצם יכולתו של בעל הדין לקבוע שלא באו להעיד אינה ברורה, לכאורה נראה שלשון הרא"ש אינה מיושבת היטב לדבריו. הרא"ש בהמשך כתב: "המזמין את עדיו והוציא את כל אחרים מכלל העדות". עולה מדבריו שהייחוד אינו הבחנה גרידא בין הכתות, אלא הוא הוצאה גמורה של מי שלא בכלל הייחוד מכלל עדות. אמנם כאמור, הדברים צריכים ביאור.

כתב הרמב"ם:

"העד מצווה להעיד בבית דין בכל עדות שיודע... והוא שיתבענו להעיד בדיני ממונות שנאמר והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו". (עדות א', א')

הרמב"ם כותב שבדיני ממונות מצוות העד להעיד אינה חלה אלא משעה שנתבע על ידי בעל הדין. נושאי כליו ציינו מקור מהסוגיה בשבועות ל"ה ע"א. המשנה שם אומרת שאין חיוב קרבן שבועת העדות אלא על ידי תביעת בעל הדין עצמו, ובגמרא דרשו את הדין מהפסוק "אם לוא יגיד ונשא עונו". הכתוב "לוא" מרמז שיש לדרוש: "אם לו לא יגיד - ונשא עונו, ואם לאחר לא יגיד - פטור" (הדברים אמורים אמנם לעניין קרבן שבועה, אך למעשה כל עיקר מצוות עדות נלמדת מהכתוב בעניין קרבן שבועה, כפי שמבואר בגמרא בב"ק נ"ו ע"א ובראשונים שם).

מתבאר אם כן, שמצוות עדות תלויה בתביעת בעל הדין. נראה ברור, שתלות זו מלמדת על גדר המצווה. מצוות עדות תלויה בתביעת בעל הדין משום שישודא בזכותו של בעל הדין. התורה חידשה שזכותו של בעל הדין לדרוש מהצופים באירוע שיבואו ויעידו. זכותו של בעל הדין עומדת ביסוד מצוות העדים, ולכן חלותר בפועל תלויה בתביעתו.

על בסיס זה, נראה שניתן להטעים את חידוש הרא"ש בעניין ייחוד עדים⁵. מאחר ואנו רואים שמצוות העדות היא בתולדה מזכות בעל הדין, כשם שהוא יכול לתבוע אותה ולחייב בה את העדים, כך גם הוא יכול לוותר עליה ובוזה לפטור אותה מהם. בייחוד העדים הוא מוותר על זכותו שעל העדים האחרים (מעין "סילוק") ובכך מפקיע מהם שם עדים⁷. על פי דברים אלה תתבאר היטב לשון הרא"ש שכתב שעל ידי הייחוד, הוציא בעל הדין את שאר הנוכחים "מכלל העדות". כך גם מבואר כיצד הייחוד פועל ומדוע כוח זה מסור ביד בעל הדין.

אלא, שיש להעיר שהגדר האמור אינו מיושב עם דין שהעלו האחרונים. הפוסקים דנו מה דין עדים כשרים שהיו מחוץ לכלל הייחוד. הב"ח בתשובה מביא בשם הרב אברהם הלוי עפשטיין שהתלבט בכך, והביאו לזה לשון הרא"ש. למסקנה נקט שגם העדים האחרים כשרים ויכולים להעיד, וכן הסכימו מספר אחרונים⁸. דין

על סמך היקש שלושה לשנים, המשנה מחדשת את דין נמצא אחד מהם קרוב או פסול, הקובע שכאשר בכלל כת עדים נמצא אחד פסול, כל הכת נפסלים מלהעיד. במסגרת דין זה מובאות שתי מחלוקות בין רבי יוסי לרבי, ואחת מהן עוסקת בתנאים הדרושים להתקיימות הדין. בעוד שלרבי יוסי הראיה לבדה מספיקה לכך, רבי סובר שנצרכת התראה. ביחס לדברי רבי הגמרא אומרת: "היכי אמרינן להו? אמר רבא, הכי אמרי' להו: למיחזי אתיתו או לאסהודי אתיתו? אי אמרי: לאסהודי אתו, נמצא אחד מהן קרוב או פסול - עדותן בטלה".

העדים נשאלים על כוונתם בשעת המעשה, ובהתאם לתשובתם מתברר האם יש צירוף הפוסל. מתבאר בגמרא שההתראה השנויה אינה בדווקא אלא העיקר בו תלוי הפסול הוא שהייתה כוונה להעיד בשעת מעשה. על גבי זה נחלקו הראשונים אם די בראייה וכוונה, או שלמעשה הפסול מותנה בכך שהייתה עדות בפועל. אמנם פשוטות הסוגיה מורה על כך שאין תלות בעדות, אך התוס' (ד"ה "שמואל") ובעקבותם ראשונים נוספים כתבו שבלא עדות לא חל הפסול. הכרחם הוא ממה שמצאנו שנוהגים לתת גיטין וקידושים במעמד קרובים. לדעתם, ההכשר שנהגו בוודאי מיוסד על ההנחה שהפסול מותנה בעדות בבית הדין.

נמצא, שהנושא העומד על הפרק הוא הזמן בו חל שם עד על הצופה במעשה⁵. לפי רבי יוסי ראייה כשלעצמה מספיקה לשם כך ולפי רבי ראייה יחד עם כוונה להעיד, ועל פי חידוש התוס' אחד מאלה מכשיר את התנאים לחלות שם עד בהינתן שישנה גם עדות בבית הדין. חלות שם עד על הצופים מכוונת אותם ככת, ואם אחד מהם נמצא פסול, עדות כולם בטלה.

על אף כל זאת, כתב הרא"ש (סי' יא'):

"ויראה שאם הזמין המלוה עדים כשירים ועמדו שמה קרובים או פסולים אפי' אם כווננו להעיד ובאו והעידו בב"ד לא נתבטלה עדות הכשירין דכיון שיחד את עדיו לאו כל כמיניהו להפסיד לזה ממנו".

הרא"ש מחדש שאם בעל הדין מייחד עדים מסוימים, עדים אחרים שנכחו ג"כ בעת האירוע והיו פסולים אינם פוסלים את הכת, וכן כתבו ראשונים נוספים. חידוש זה זוקק הסבר. אם עד כה ראינו שראייה וכוונה (ובצירוף עדות בפועל לחלק מהשיטות) מחילות שם עד, ובוזה תלוי דין נמצא אחד מהם קרוב או פסול, איך ייחוד העדים על ידי בעל הדין ימנע את הפסול? כיצד פועל הייחוד, ומהו כוחו של בעל הדין לבצעו?

⁵ משום כך דין 'אין עד נעשה דין' תלוי בשיטות שבסוגיה זו.

⁶ אם אכן הדבר נכון, שהרא"ש סובר כרמב"ם, תתיישב לנו קושיה אחרת בדבריו. הרא"ש בסוגיה במכות כתב בתוך דבריו "כי כל הרואה דבר ערוה [עברה] מחויב להעיד לקיים מה שנאמר (דברים יג) ובערת הרע מקרבך". משמעות דבריו הפשוטה היא שזהו מקור חיוב העדות באיסורים ובנפשות. אלא שהעירו הפרשנים שקשה, משום שבמשנה בסנהדרין ל"ז מפורש שלומדים חובת עדות מהפסוק "אם לוא יגיד", ושם המדובר הוא בדיני נפשות. לכן נראה שהרא"ש אינו משתמש בפסוק זה כדי ללמוד ממנו את מקור החיוב לעדות אלא ע"מ להסביר מדוע יש להניח שעדים יבואו להעיד בערוביה זה שלא בפני זה, ויש חשש שעל לא ידע מעדות אחיו. על כך אמר שכיוון שמחויבים להעיד גם מדין "ובערת הרע מקרבך" עדותם אינה תלויה

בתביעה, ולכן קיים החשש הנזכר. דהיינו, ככל שהחיוב הוא מדין "אם לוא יגיד" בלבד הוא מותנה בתביעה, אך בפשוט ואיסורים ישנו חיוב נוסף מדין "ובערת" שמתקיים גם בלעדיו. כך כותב החינוך (ק"כ"ב) וכן היא שיטת הכסף משנה, ופירש כן בשיטת הרא"ש (אך ראו מרכבת המשנה). ובכל אופן יש לציין גם את דעת הטור שבסימן כ"ח הביא את דברי הרמב"ם, ובסימן ל"ו הביא את דברי הרא"ש בעניין ייחוד.

⁷ וראו בית ישי סימן ק"ו שהלך בדרך כעין זו והרחיב בה.

⁸ שער המשפט שם סק"ה ועוד.

זה מיושב יותר לדרכו של התומים, אך ייתכן שיש לבארו גם לפי מה שהועמד ביסוד שיטת הרא"ש.

כבר הזכרנו שההנחה העומדת בבסיס דברי התומים, לפיה בעל הדין בייחודו קובע את הצופים שלא יחדו כבאו "למיחזי", צריכה הבהרה. לדרך התומים נאמר, שהייחוד לא מתפקד כוויתור על זכות התביעה מהעדים האחרים, אלא הוא מהווה תביעה כלפי העדים המיוחדים. כלומר, לא גרעה הזמנה מראש של העדים הנוכחים

עליית המדד

אליה גולן | שיעור ב' • עומק בפרשה

ולא זו בלבד אלא שצריך לעבוד אותה קשה, ולייבש ביצות, ומחלות, ויש גם כפירה רח"ל וכו' וכו'.

פרשת פרה אדומה היא ההכנה לקראת הכניסה לארץ. כשם ש'הרואה מן הצד' אינו יכול להבין את עניין הטומאה והטהרה, וזאת מפני שעניין הטומאה לא ניתן לראות בכלים הגשמיים, ואת החסרון הנוצר בעקבות המפגש עם חדלון החיים, המוות, אנו לא מרגישים באופן מוחשי, וכן לא מעריכים את החזרת רעננות החיים ע"י המפגש עם הבעל-חי, כך לא ניתן להעריך את גדלה של ארץ ישראל ב'מבט מן הצד'.

ארץ ישראל איננה יכולה להימדד במדדים חיצוניים (אורות ארץ ישראל, א'), כי מבחינה חיצונית אפשר לחשוב שהיא ארץ כמו שאר הארצות, זו אדמה וזו אדמה, מה כבר ההבדל? מה ההבדל בין המדבר לא", למה בכלל צריך להיכנס לארץ? אלא שסגולת א"י ומעלתה היא עניין פנימי, ונכון שארץ ישראל היא אדמה, אבל היא 'אדמת קודש', היא אדמה שמטהרת, רק פה בארץ אפשר לחבר בין אדמה לקודש בין רוחני לגשמי, רק פה בארץ נחשב שעם ישראל חי וקיים.

ויש בכך עוד עניין אחד עמוק ובוה נחתום. כשם שלפני ההיטהרות ע"י הפרה יש שלב של טומאת מת, לפני האור יש חושך – ויהי ערב ויהי בוקר', כך גם לפני הגאולה ישנם קשיים, ישנה כפירה, בכניסה לא"י לא הכל 'וורוד', לא הכל הולך 'חלק', אך דע לך שבסוף הבעיות יסתדרו - יהיה שפע בפרנסה וגם תגיע הטהרה הגדולה – טהרה בין האדם לעצמו ולמכשירו, טהרה במשפחה, טהרה בצבא, טהרה בדעות, ומתוך כך בסוף יבוא גם המשיח.

"ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מפל הארצות והבאתי אתכם אל ארצותכם: ונתתי עליכם מים טהורים וטהרתם מפל טמאותיכם ומפל גלוליתכם אטהר אתכם: ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתם בקרבכם וטהרתי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר: ואת רוחי אתם בקרבכם וצשיתי את אשר בקרבי תלכו ומשפט השמרו וצשיתם: וישבתם בארץ אשר נתתי לאבותיכם והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים: והושעתי אתכם מפל טמאותיכם וקראתי אל הדגן והרביתי אתו ולא אתם עליכם רעב:" (יחזקאל לו, כד-כט).

"ר' יצחק פתח 'כל זה נסיתי בחכמה' (קהלת ז, כג), אמר שלמה לא הנחתי חכמה בעולם שלא עמדתי עליה, וכיון שהגעתי לפרשת פרה אדומה, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני' (מדרש זוטא, קהלת שם).

שלמה המלך ע"ה, החכם מכל אדם, מעיד על העניין הנורא והנשגב הזה של 'פרה אדומה' – 'אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני', אין לנו תפישה בדבר זה. אעפ"כ עיינו חזו שהפרשנים במהלך הדורות ניסו להסביר, עד כמה שניתן, את העקרונות הרוחניים הנלמדים מהפרשה ונוגעים לחיינו. ננסה אף אנו הקטנים לצעוד בעקבותיו של הגדול - הרב צבי יהודה זצ"ל.

בשיחותיו אומר הרצי"ה (חוקת, סדרה א, עמ' 226-225): "גם באדם וגם בבמה יש חיוניות - ויאמר אלוקים תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש", "ויהי האדם לנפש חיה", כמובן יש הבחנה ביניהם, אבל מכל מקום כל דבר שחי יש בו כח אלוקי, המדע לא הצליח לרדת לסוד החיים...

אם אדם נפגש עם שלילת חיוניות, עם נטילת נשמה... עם טומאה, אז יש צורך שייפגש עם בעל חיים, אשר קודם לאדם, שייפגש עם הקדושה האלוקית שמתגלה בפלא החיים של בעלי החיים...".

הרב צבי יהודה זצ"ל מלמדנו שכאשר אדם נפגש עם חוסר בחיוניות של אדם, במוות, הוא נפגע מזה באופן מסוים, משהו מתוכו נפגם, נחסר. וכדי להשלים את עצמו ולמלא את החסרון שנוצר, הדרך לתיקון היא ע"י מפגש עם בעל חיים מלא בחיוניות. וע"י שהאדם מתבונן בפלא הזה של חיוניות כל היצורים, שזה ודאי למעלה מהשגת האדם, חוזרים אליו כוחות החיים שאבדו ממנו והוא מיטהר.

את הדברים הנפלאים שהרצי"ה מדבר עליהם לא ניתן לראות בעין החיצונית, הם גם אינם ניתנים לאבחון במדדים חיצוניים. צריך להתאים את עצמנו לראיה האלוקית-הפנימית כדי לחזות בתהליכים השורשיים-פנימיים הללו, וכדברי הרצי"ה המפורסמים: "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון" (ישעיה נב, ח) לכאור' עין בעין הוא ביטוי סתום, איך אפשר לראות עין בעין? אלא פירוש הדבר שיש לכוון את העין האנושית שלנו מול העין האלוקית (להסתכל על העולם במבט של אמונה), ואז רואים 'בשוב ה' ציון' (שיחות הרצי"ה, שמות עמ' 89).

שמעתי פעם סיפור על קבוצת חסידים, בגלות, שהרבי שלהם הלהיב אותם רבות על ארץ ישראל וכמה הכל קדוש שם, ואיך הכל מתנהל בניסי ניסים וכו' וכו', והנה כאשר הגיעו לארץ הם הוכו בהלם ובתדהמה – הם ראו שגם בארץ ישראל יש אדמה,